Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre for Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

Trawsnewid Addysg, Trawsnewid Bywydau

Transforming Education, Transforming Lives

Trawsnewid Addysg, Trawsnewid Bywydau
Transforming Education, Transforming Lives

www.uwtsd.ac.uk

ECAD5012

Ieithoedd, Llafar a Chyfathrebu
Darlith 3

Barod amdani!

Trosolwg o'r gyfres o ddarlithoedd

Rhan 1
- Llafar
- Syniadau

Rhan 2
- Darllen
- Syniadau

Rhan 3
- Ysgrifennu
- Syniadau

Nod y ddarlith

- codi eich ymwybyddiaeth am adnoodau i gefnogi ein dysgwyr;
- ystyried pwysigrwydd modelu yn y dosbarth;
- ystyried sut i ddefnyddio llenyddiaeth wrth ddatblygu sgiliau ysgrifennu;
- ystyried sut i ddatblygu sgiliau ysgrifennu y disgyblion.

Cwricwlwm i Gymru

Mae'r adran ieithoedd, llythrennedd a chyfathrebu o'r Cwricwlwm 2022 wedi ei rannu i bedwar

Datganiadau o'r Hyn sy'n Bwysig

1	2	3	4
Mae ieithoedd yn ein cysylltu â'n gilydd.	Mae deall ieithoedd yn allweddol i ddeall y byd o'n hamgylch.	Mae mynegi ein hunain drwy ieithoedd yn allweddol i gyfathrebu 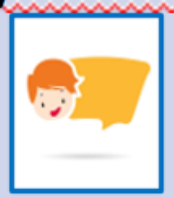	Mae llenyddiaeth yn tanio'r dychymyg ac yn ysbrydoli creadigrwydd.

Dylid ystyried yn holistaidd y pedwar datganiad sy'n nodi'r hyn sy'n bwysig yn y Maes hwn. Golyga hyn y dylid archwilio gwahanol ieithoedd mewn perthynas â'i gilydd, yn ogystal â sgiliau gwrando, siarad, darllen ac **ysgrifennu**. Golyga hyn hefyd y dylid ystyried dysgu am

a thrwy lenyddiaeth fel rhywbeth sy'n cyfrannu at holl agweddau dysgu am ieithoedd. Mae'r datganiadau yn cefnogi a chadarnhau'i gilydd. Gyda'i gilydd maen nhw'n cyfrannu at wireddu pedwar diben y cwricwlwm.

- Llywodraeth Cymru (2020) Canllawniau Cwricwlwm i Gymru. Ar gael ar: https://hwb.gov.wales/api/storage/e5aad94a-d71a-471d-a869-6fa8bde9837e/canllawiau-cwricwlwm-i-gymru-070220.docx Gymru

Datblygu sgiliau ysgrifennu …

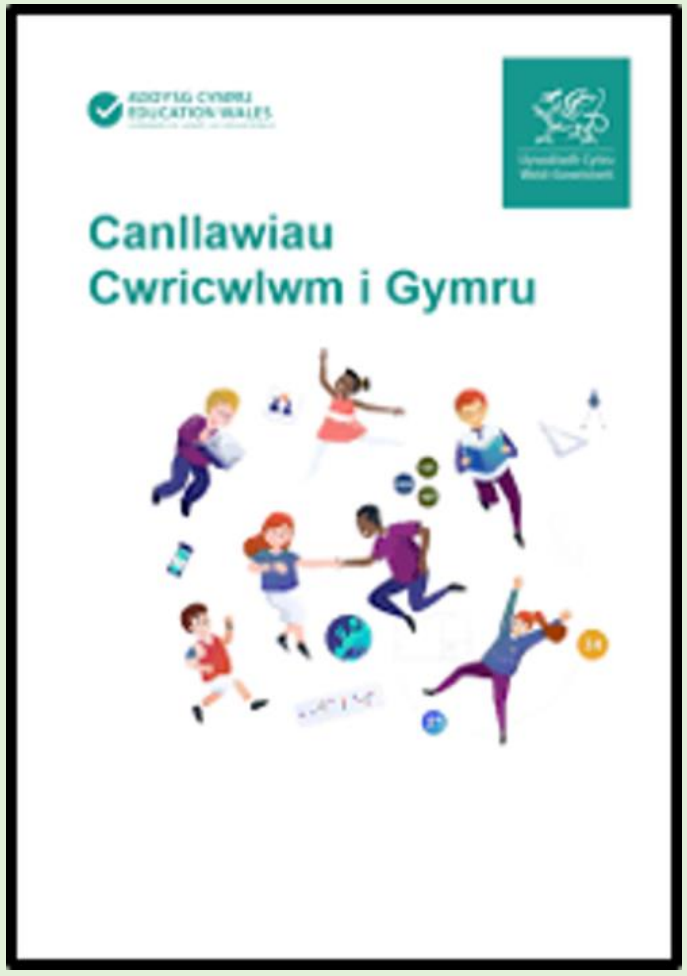

Er mwyn gwneud cynnydd, mae angen dulliau addysgu da ar ddysgwyr sy'n cynnwys modelu ysgrifennu, cyfleoedd rheolaidd i ddatblygu eu sgiliau, ac arfer asesu effeithiol sy'n caniatáu iddyn nhw ddeall y ffyrdd gorau o wella eu gwaith. Yn y pen draw, bydd yr agweddau mecanyddol ar ysgrifennu, megis sillafu ac atalnodi, yn dod yn ail natur i awdur effeithiol, a bydd yn gallu rhoi ei holl sylw i arbrofi gydag iaith a ffurf er mwyn denu sylw ac addysgu ei ddarllenwr.

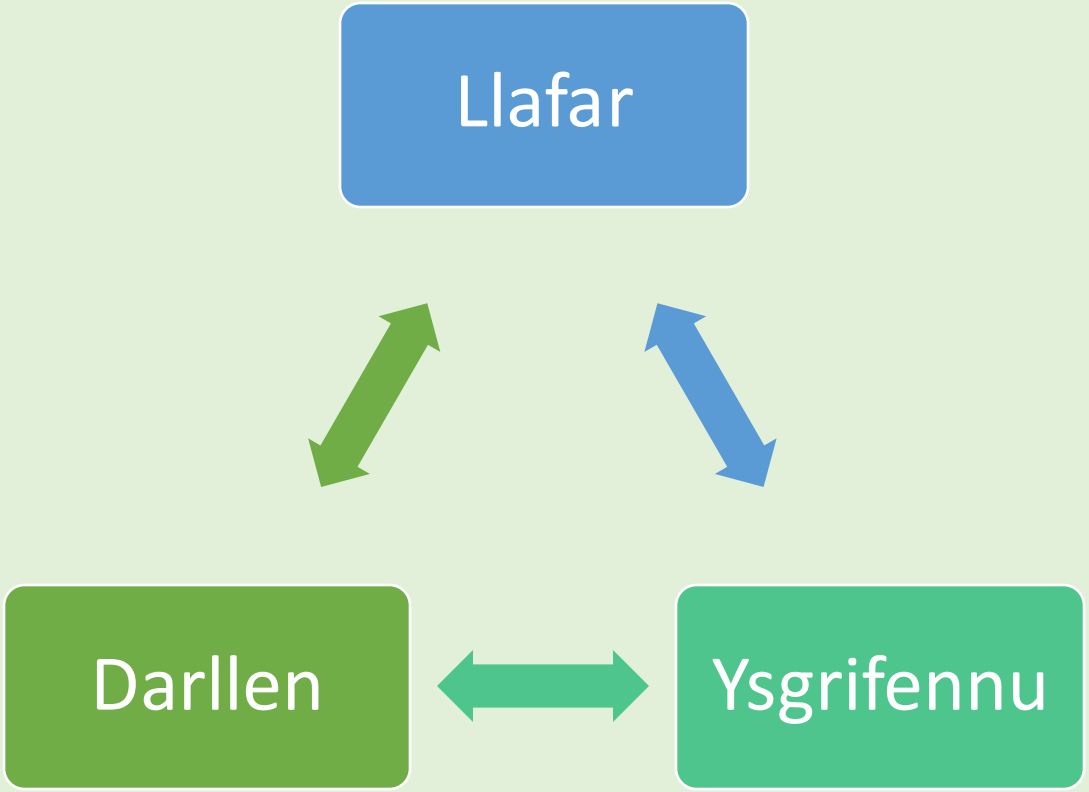

Y broses ysgrifennu …

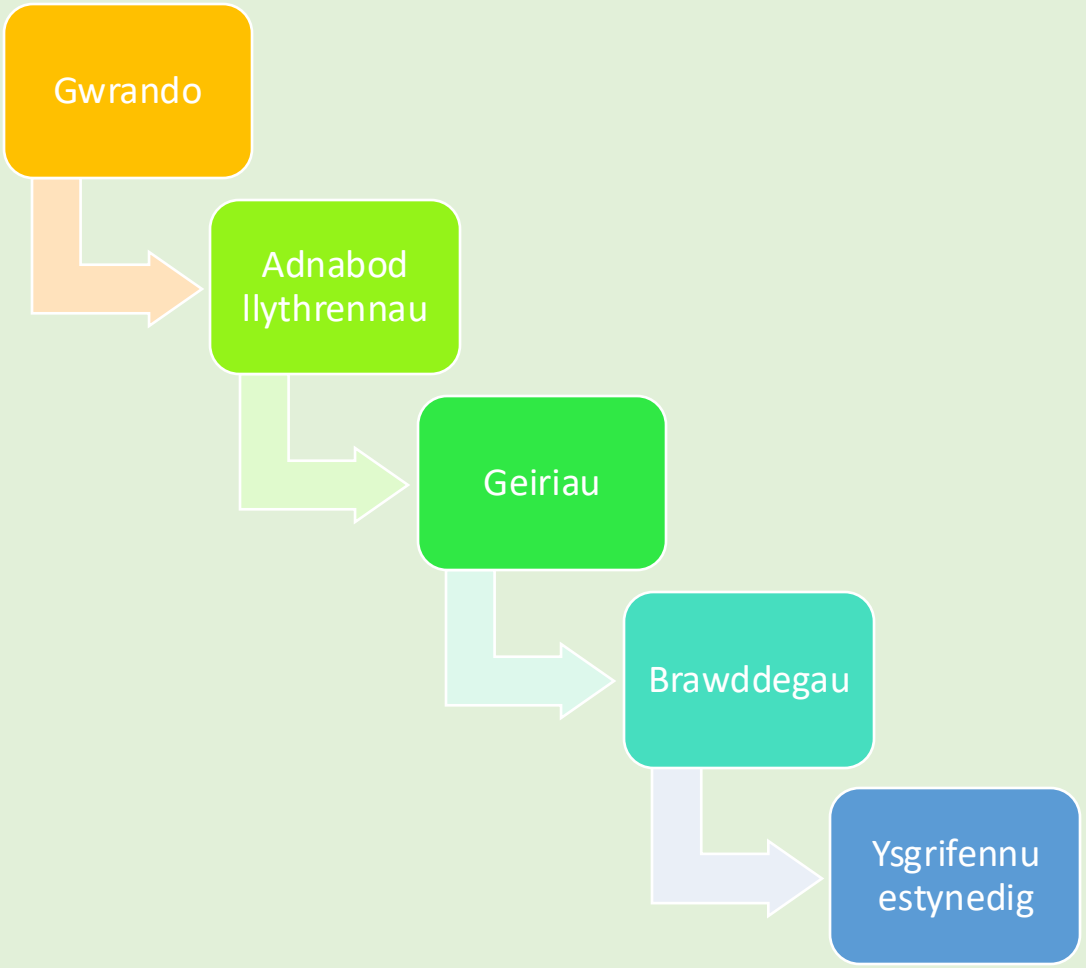

Fframwaith Llythrennedd Ysgrifennu

Mae mynegi ein hunain drwy ieithoedd yn allweddol i gyfathrebu.

Cam cynnydd 1	Cam cynnydd 2	Cam cynnydd 3
	chymhwyso syniadau a gwybodaeth.	
Rwy'n gallu cyfathrebu gan wneud marciau, darlunio symbolau neu ysgrifennu llythrennau a geiriau mewn amrywiaeth o gyd-destunau. Rwy'n dechrau ffurfio llythrennau'n gywir gan afael yn briodol yn yr offer ysgrifennu.	Rwy'n gallu ysgrifennu'n ddarllenadwy.	Rwy'n gallu ysgrifennu'n ddarllenadwy a rhugl.
Rwy'n dechrau ysgrifennu gan ddefnyddio geiriau ac ymadroddion cyfarwydd. Rwy'n gallu ysgrifennu geiriau ac ymadroddion gan ddefnyddio gwybodaeth am lythrennau a'r seiniau maen nhw'n eu cynrychioli.	Rwy'n gallu sillafu geiriau afreolaidd cyffredin yn gywir. Rwy'n gallu defnyddio'r hyn rwy'n ei wybod am sain a phatrwm llythrennau yn gywir yn fy sillafu. Rwy'n gallu rhoi ymgais ar sillafu geiriau anoddach mewn ffordd resymol gan ddefnyddio ystod o strategaethau.	

Ysgrifennu …

Tasg: yn eich grwpiau, nodwch cymaint o wahanol fathau o ysgrifennu allwchi gyflwyno yn y dosbarth.

Ysgrifennu testun …

ailadrodd

disgrifiad

stori

e-bost

perswâd

gwybodaeth / ffeithiol

llythyr

cyfarwyddiadau

gwahoddiad

Y broses o ysgrifennu testun …

Darllen model

↓

Trafod a meddwl am y cynnwys

↓

Cynllunio

↓

Ysgrifennu ar y cyd

↓

Ysgrifennu annibynnol

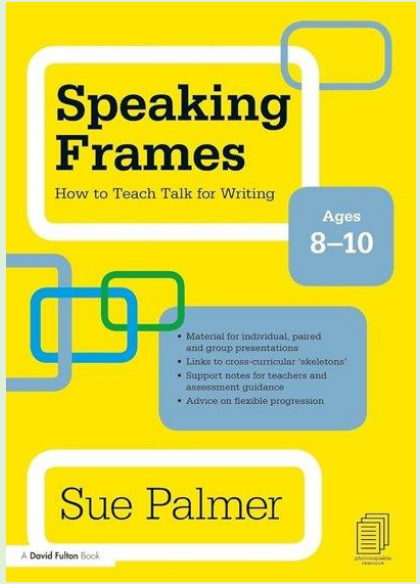

PAM?

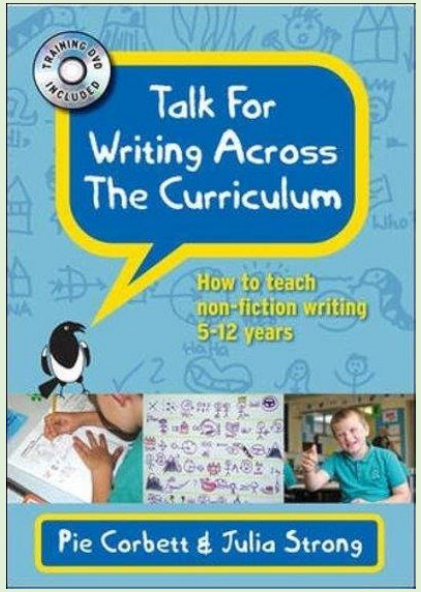

Modelu ...

SUT?

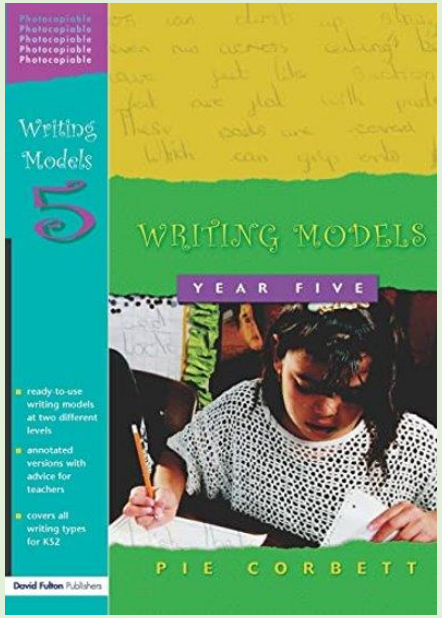

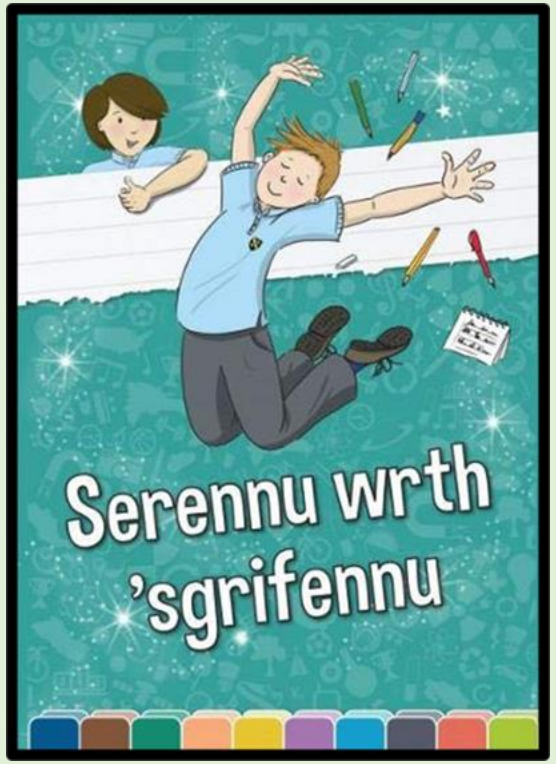

PRYD?

Modelu ...

BETH?

I BWY?

Modelu ...

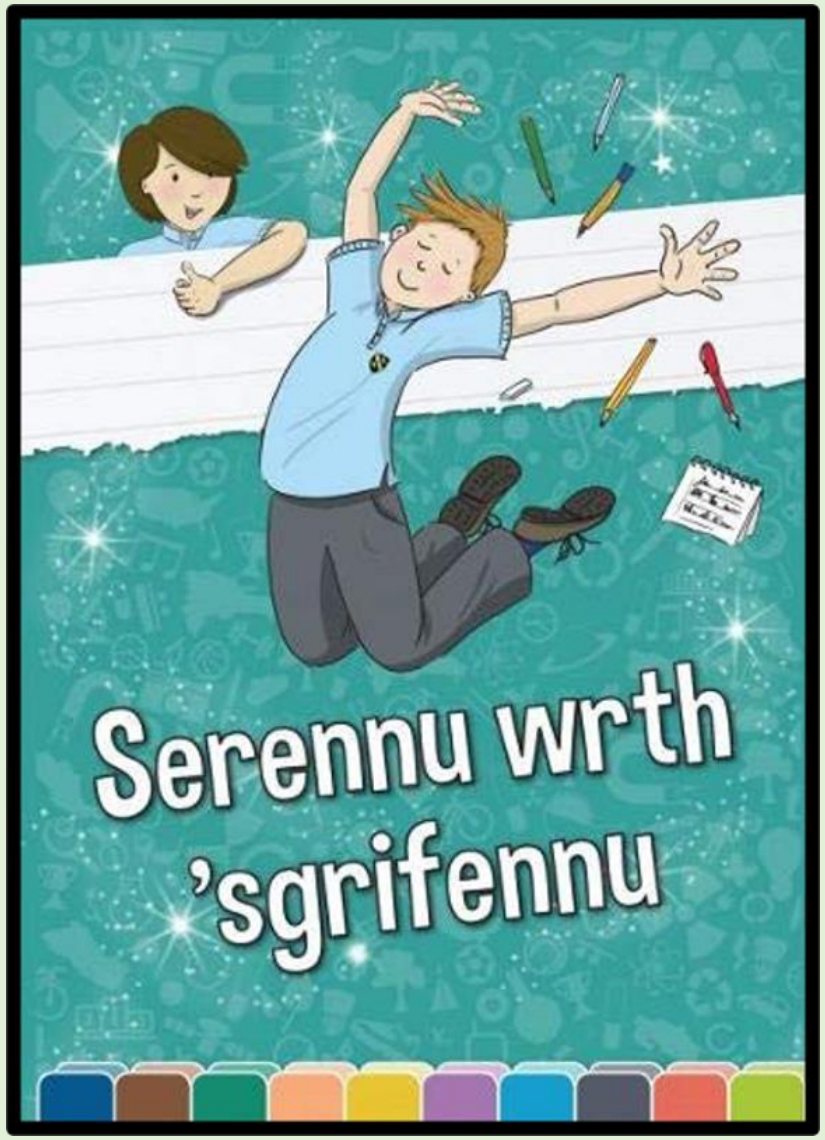

Dwyn i gof

Ffurf	Dwyn i gof
Pwrpas	Dweud wrth y darllenydd am rywbeth sydd wedi digwydd, fel arfer i chi.
Beth yw dwyn i gof?	Pan rydym yn dwyn i gof, rydym yn disgrifio rhywbeth sydd wedi digwydd, felly mae'n rhaid: ☆ defnyddio amser gorffennol y ferf neu ffurfiau 'roedd' ☆ dweud beth sydd wedi digwydd yn drefnus – dechrau ar y dechrau a gorffen ar y diwedd ☆ ateb y cwestiynau: o Beth? o Pwy? o Ble? o Pam? o Pryd? o Sut? ☆ defnyddio geiriau ac ymadroddion fel **yna, wedyn, yn y pen draw, erbyn hynny, nesaf** i ddangos bod amser wedi mynd heibio ac i symud yr hanes ymlaen.
Iaith	Fel arfer, rydym yn defnyddio llawer o'r person cyntaf a'r trydydd person. Dyma rai enghreifftiau i'ch helpu chi:

Unigol	Lluosog
Es i ...	Aethon ni ...
Gwelais ...	Gwelon ni ...
Sylwais ar ...	Sylwon ni ...
Gwelodd e ...	Gwelon nhw ...
Daeth hi ...	Daethon nhw ...
Penderfynodd o ...	Penderfynon nhw ...
Roeddwn i ...	Roedden ni ...
Roedd ...	

Tasg:

Ysgrifennwch meini prawf llwyddiant ar gyfer ysgrifennu darn 'dwyn i gof'.

Llunio meini prawf llwyddiant …

'A teacher's planning should provide opportunities for both learner and teacher to obtain and use information about progress towards learning goals. It also has to be flexible to respond to initial and emerging ideas and skills. Planning should include strategies to ensure that learners understand the goals they are persuing and the criteria that will be applied in assessing their work. How learners will receive feedback, how they will take part in assessing their learning and how they will be helped to make further progress should also be planned.'

(Assessment Reform Group, 2002)

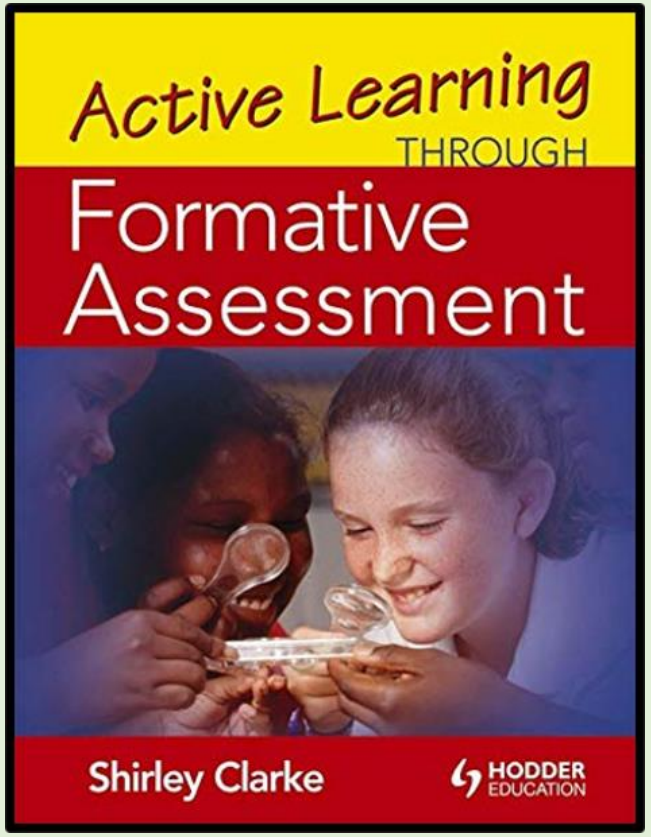

Pan yn llunio meini prawf llwyddiant …

- Mae angen i'r disgyblion wybod:
    1. ble maen nhw o ran eu eu dealltwriaeth o'u dysgu;
    2. beth sydd angen iddyn nhw wneud er mwyn datblygu;
    3. sut mae datblygu;

- Mae angen i'r athro wybod:
    1. ble mae'r disgyblion o ran eu dealltwriaeth o'u dysgu;
    2. beth sydd angen gwneud / addysgu er mwyn caniatâu datblygiad pellach;

- Pan mae asesu yn cefnogi'r uchod, mae'n asesu ffurfiannol.

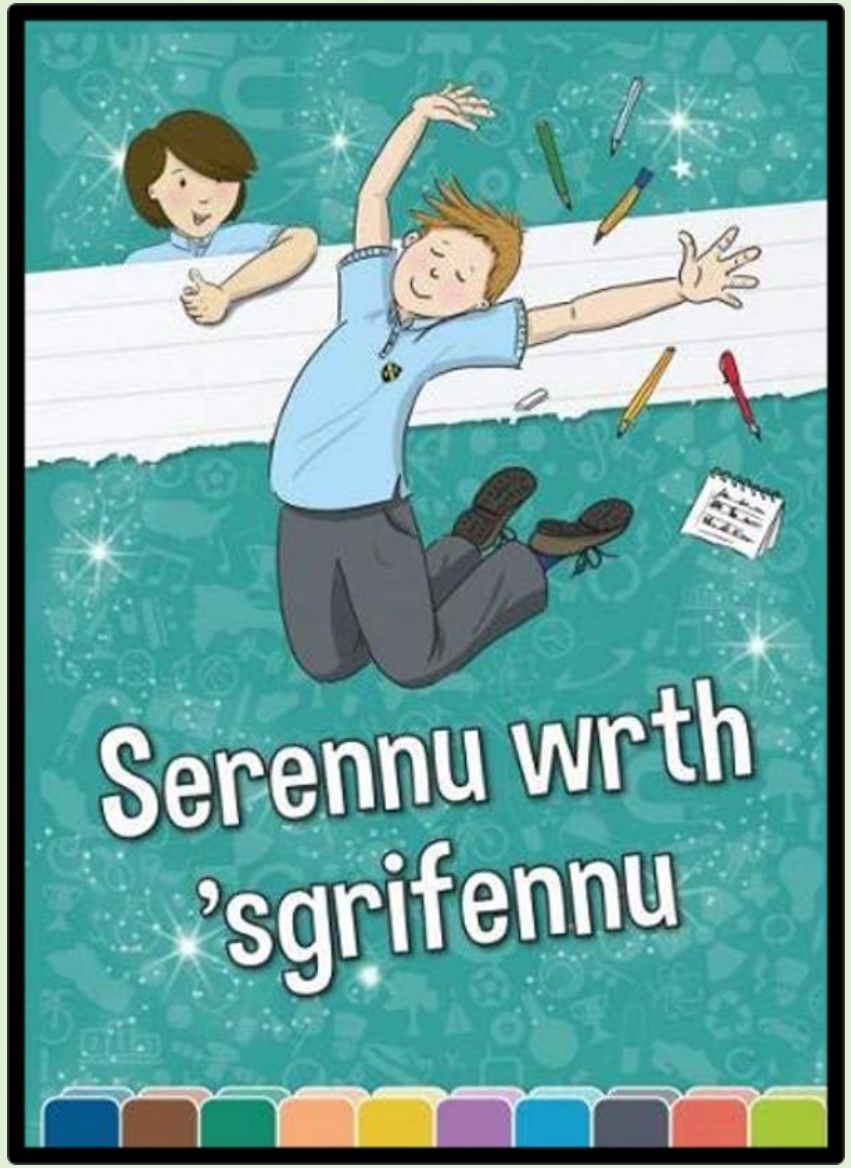

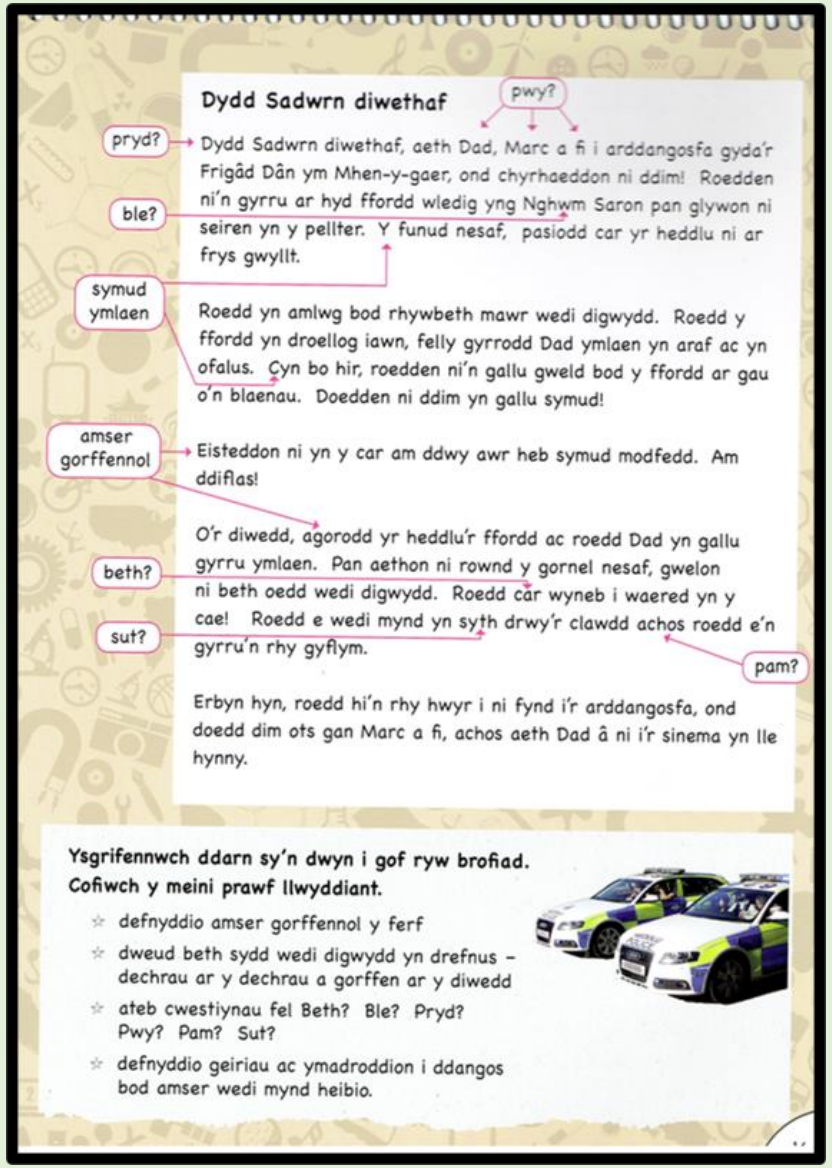

Dydd Sadwrn diwethaf

pwy?

pryd? Dydd Sadwrn diwethaf, aeth Dad, Marc a fi i arddangosfa gyda'r Frigâd Dân ym Mhen-y-gaer, ond chyrhaeddon ni ddim! Roedden ni'n gyrru ar hyd ffordd wledig yng Nghwm Saron pan glywon ni seiren yn y pellter. Y funud nesaf, pasiodd car yr heddlu ni ar frys gwyllt.

ble?

symud ymlaen

Roedd yn amlwg bod rhywbeth mawr wedi digwydd. Roedd y ffordd yn droellog iawn, felly gyrrodd Dad ymlaen yn araf ac yn ofalus. Cyn bo hir, roedden ni'n gallu gweld bod y ffordd ar gau o'n blaenau. Doedden ni ddim yn gallu symud!

amser gorffennol

Eisteddon ni yn y car am ddwy awr heb symud modfedd. Am ddiflas!

O'r diwedd, agorodd yr heddlu'r ffordd ac roedd Dad yn gallu gyrru ymlaen. Pan aethon ni rownd y gornel nesaf, gwelon ni beth oedd wedi digwydd. Roedd car wyneb i waered yn y cae! Roedd e wedi mynd yn syth drwy'r clawdd achos roedd e'n gyrru'n rhy gyflym.

beth?

sut?

pam?

Erbyn hyn, roedd hi'n rhy hwyr i ni fynd i'r arddangosfa, ond doedd dim ots gan Marc a fi, achos aeth Dad â ni i'r sinema yn lle hynny.

Ysgrifennwch ddarn sy'n dwyn i gof ryw brofiad. Cofiwch y meini prawf llwyddiant.

- defnyddio amser gorffennol y ferf
- dweud beth sydd wedi digwydd yn drefnus – dechrau ar y dechrau a gorffen ar y diwedd
- ateb cwestiynau fel Beth? Ble? Pryd? Pwy? Pam? Sut?
- defnyddio geiriau ac ymadroddion i ddangos bod amser wedi mynd heibio.

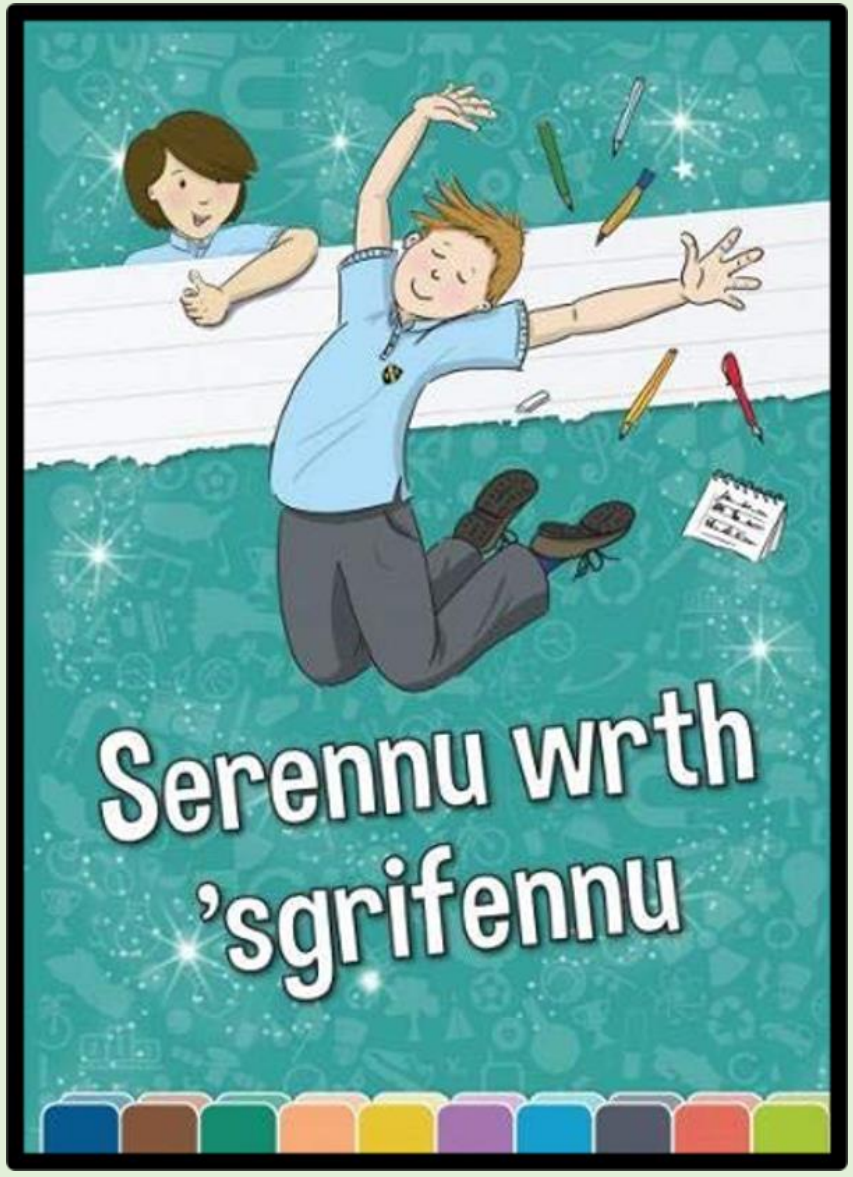

Cynnwys

Ffurf	Tudalen
Stori	2-3
Stori	4-5
Dyddiadur	6-7
Blog	8-9
E-bost	10-11
Llythyr	12-13
Dwyn i gof	14-15
Adroddiad	16-17
Agenda	18-19
Araith	20-21
Poster	22-23
Portread	24-25
Mynegi barn	26-27
Adolygiad	28-29
Sgript	30-31
Deialog mewn stori	32-33
Rheolau	34-35
Cyfarwyddiadau	36-37
Trydar	38-39

Creu meini prawf llwyddiant …

Meini Prawf Llwyddiant Dwyn i Gof		
	Hunan Asesu	Asesiad Athro
Defnyddio amser gorffennol y ferf		
Dweud beth sydd wedi digwydd mewn trefn		
Ateb cwestiynau fel: Beth? Ble? Pryd? Pwy? Pam? Sut?		
Defnyddio geiriau ac ymadroddion i ddangos bod amser wedi mynd heibio		

Darllen model…

Dydd Sadwrn diwethaf

pwy?

pryd?

Dydd Sadwrn diwethaf, aeth Dad, Marc a fi i arddangosfa gyda'r Frigâd Dân ym Mhen-y-gaer, ond chyrhaeddon ni ddim! Roedden ni'n gyrru ar hyd ffordd wledig yng Nghwm Saron pan glywon ni seiren yn y pellter. Y funud nesaf, pasiodd car yr heddlu ni ar frys gwyllt.

ble?

symud ymlaen

Roedd yn amlwg bod rhywbeth mawr wedi digwydd. Roedd y ffordd yn droellog iawn, felly gyrrodd Dad ymlaen yn araf ac yn ofalus. Cyn bo hir, roedden ni'n gallu gweld bod y ffordd ar gau o'n blaenau. Doedden ni ddim yn gallu symud!

amser gorffennol

Eisteddon ni yn y car am ddwy awr heb symud modfedd. Am ddiflas!

O'r diwedd, agorodd yr heddlu'r ffordd ac roedd Dad yn gallu gyrru ymlaen. Pan aethon ni rownd y gornel nesaf, gwelon ni beth oedd wedi digwydd. Roedd car wyneb i waered yn y cae! Roedd e wedi mynd yn syth drwy'r clawdd achos roedd e'n gyrru'n rhy gyflym.

beth?

sut?

pam?

Erbyn hyn, roedd hi'n rhy hwyr i ni fynd i'r arddangosfa, ond doedd dim ots gan Marc a fi, achos aeth Dad â ni i'r sinema yn lle hynny.

Darllen model

Trafod a meddwl am y cynnwys

Cynllunio

Ysgrifennu ar y cyd

Ysgrifennu annibynnol

Trafod y cynnwys…

Pa fath o destun sydd yma?

Beth ydy nodweddion y testun?

Beth ydy pwrpas y testun?

Pwy ydy'r gynulleidfa?

Dydd Sadwrn diwethaf

pwy?

pryd?

Dydd Sadwrn diwethaf, aeth Dad, Marc a fi i arddangosfa gyda'r Frigâd Dân ym Mhen-y-gaer, ond chyrhaeddon ni ddim! Roedden ni'n gyrru ar hyd ffordd wledig yng Nghwm Saron pan glywon ni seiren yn y pellter. Y funud nesaf, pasiodd car yr heddlu ni ar frys gwyllt.

ble?

symud ymlaen

Roedd yn amlwg bod rhywbeth mawr wedi digwydd. Roedd y ffordd yn droellog iawn, felly gyrrodd Dad ymlaen yn araf ac yn ofalus. Cyn bo hir, roedden ni'n gallu gweld bod y ffordd ar gau o'n blaenau. Doedden ni ddim yn gallu symud!

amser gorffennol

Eisteddon ni yn y car am ddwy awr heb symud modfedd. Am ddiflas!

O'r diwedd, agorodd yr heddlu'r ffordd ac roedd Dad yn gallu gyrru ymlaen. Pan aethon ni rownd y gornel nesaf, gwelon ni beth oedd wedi digwydd. Roedd car wyneb i waered yn y cae! Roedd e wedi mynd yn syth drwy'r clawdd achos roedd e'n gyrru'n rhy gyflym.

beth?

sut?

pam?

Erbyn hyn, roedd hi'n rhy hwyr i ni fynd i'r arddangosfa, ond doedd dim ots gan Marc a fi, achos aeth Dad â ni i'r sinema yn lle hynny.

Math o weithgareddau adeiladol …

berfau

gweithgareddau atalnodi

cwestiynau

trosi berfau i'r gorffennol

trefnu digwyddaidau

Ymarferion y person cyntaf a'r lluosog

Fframiau siarad…

Darllen model

↓

Trafod a meddwl am y cynnwys

↓

Cynllunio

↓

Ysgrifennu ar y cyd

↓

Ysgrifennu annibynnol

Cynllunio…

Sgerbydau Sue Palmer

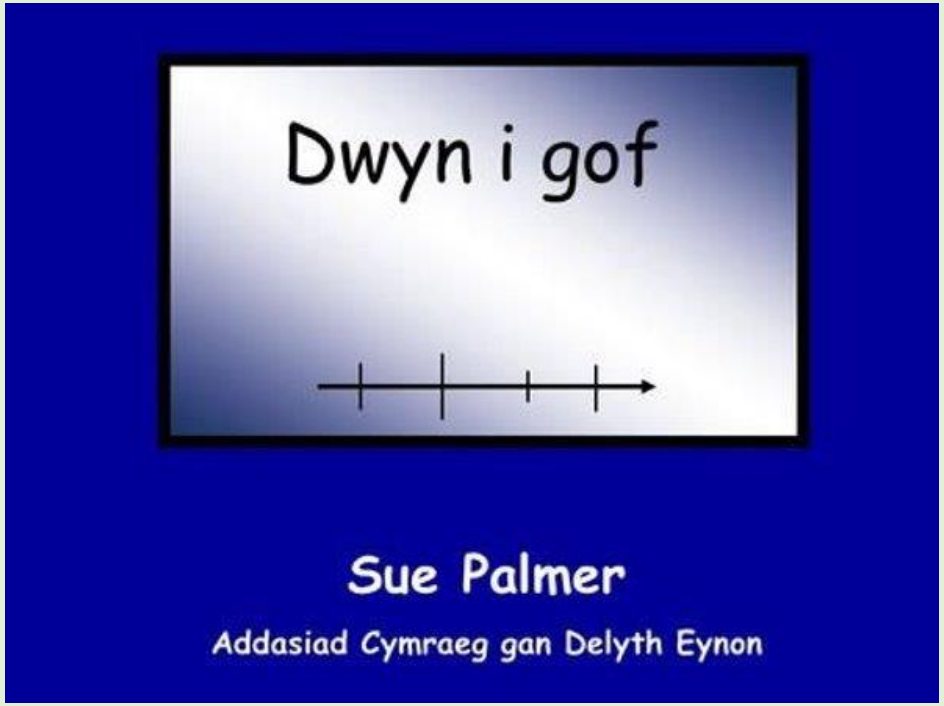

[Dwyn i gof - Sue Palmer]

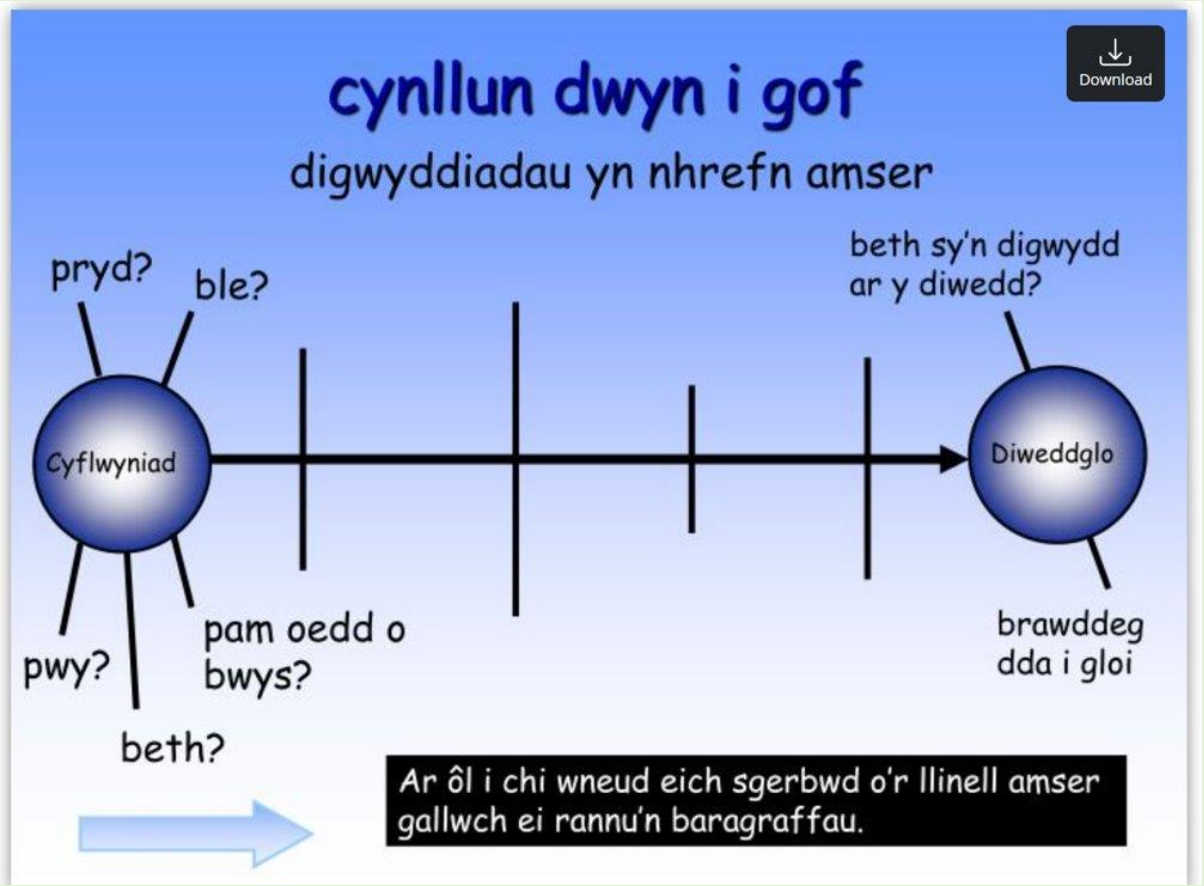

Darllen model

↓

Trafod a meddwl am y cynnwys

↓

Cynllunio

↓

Ysgrifennu ar y cyd

↓

Ysgrifennu annibynnol

Ysgrifennu ar y cyd…

Y lein ddilad

Wal weithio

Darllen model

↓

Trafod a meddwl am y cynnwys

↓

Cynllunio

↓

Ysgrifennu ar y cyd

↓

Ysgrifennu annibynnol

Ysgrifennu annibynnol…

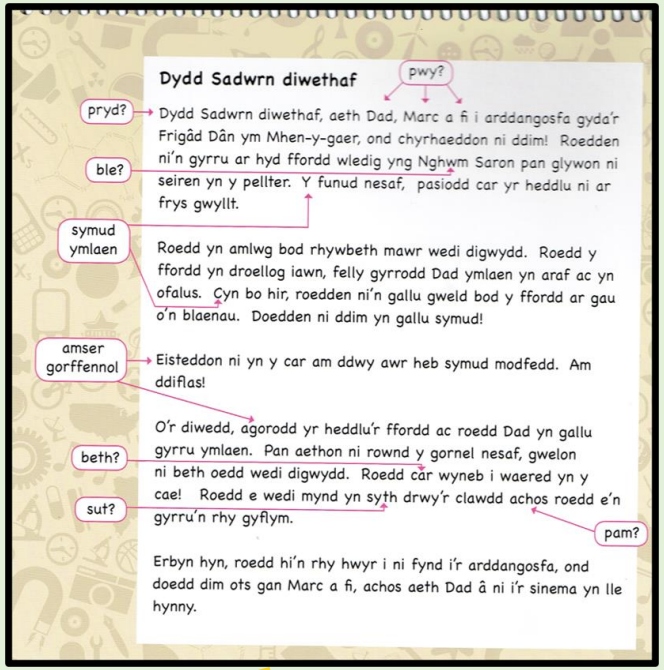

Dydd Sadwrn diwethaf

pwy?

pryd?

Dydd Sadwrn diwethaf, aeth Dad, Marc a fi i arddangosfa gyda'r Frigâd Dân ym Mhen-y-gaer, ond chyrhaeddon ni ddim! Roedden ni'n gyrru ar hyd ffordd wledig yng Nghwm Saron pan glywon ni seiren yn y pellter. Y funud nesaf, pasiodd car yr heddlu ni ar frys gwyllt.

ble?

symud ymlaen

Roedd yn amlwg bod rhywbeth mawr wedi digwydd. Roedd y ffordd yn droellog iawn, felly gyrrodd Dad ymlaen yn araf ac yn ofalus. Cyn bo hir, roedden ni'n gallu gweld bod y ffordd ar gau o'n blaenau. Doedden ni ddim yn gallu symud!

amser gorffennol

Eisteddon ni yn y car am ddwy awr heb symud modfedd. Am ddiflas!

O'r diwedd, agorodd yr heddlu'r ffordd ac roedd Dad yn gallu gyrru ymlaen. Pan aethon ni rownd y gornel nesaf, gwelon ni beth oedd wedi digwydd. Roedd car wyneb i waered yn y cae! Roedd e wedi mynd yn syth drwy'r clawdd achos roedd e'n gyrru'n rhy gyflym.

beth?

sut?

pam?

Erbyn hyn, roedd hi'n rhy hwyr i ni fynd i'r arddangosfa, ond doedd dim ots gan Marc a fi, achos aeth Dad â ni i'r sinema yn lle hynny.

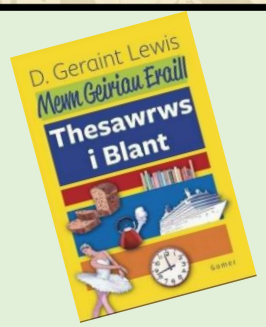

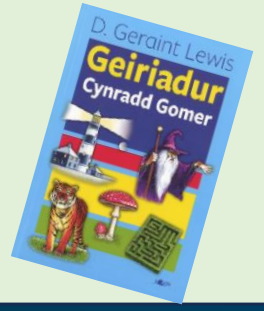

Meini Prawf Llwyddiant Dwyn i Gof		
	Hunan Asesu	Asesiad Athro
Defnyddio amser gorffennol y ferf		
Dweud beth sydd wedi digwydd mewn trefn		
Ateb cwestiynau fel: Beth? Ble? Pryd? Pwy? Pam? Sut?		
Defnyddio geiriau ac ymadroddion i ddangos bod amser wedi mynd heibio		

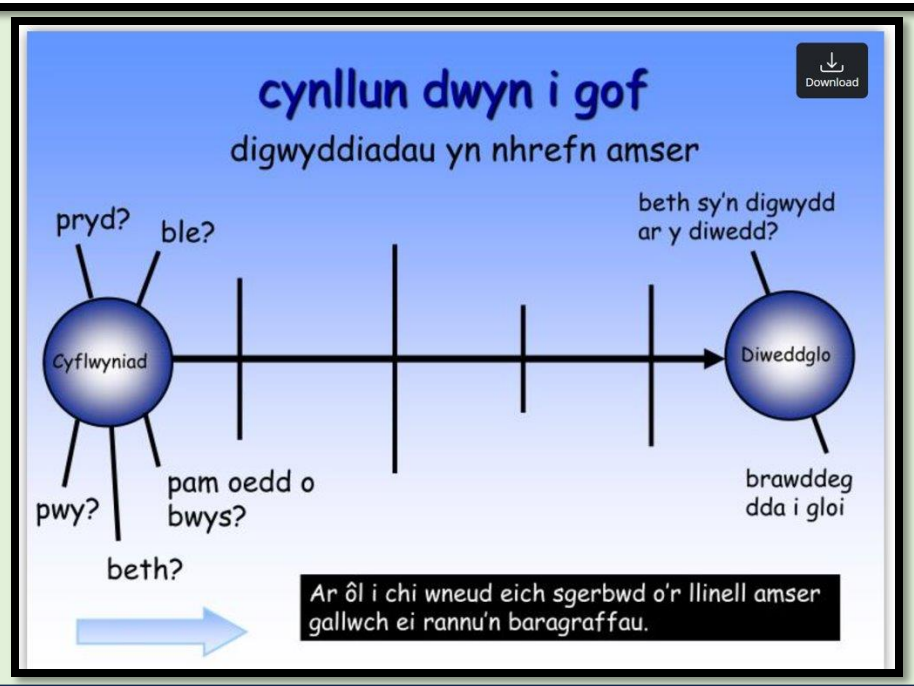

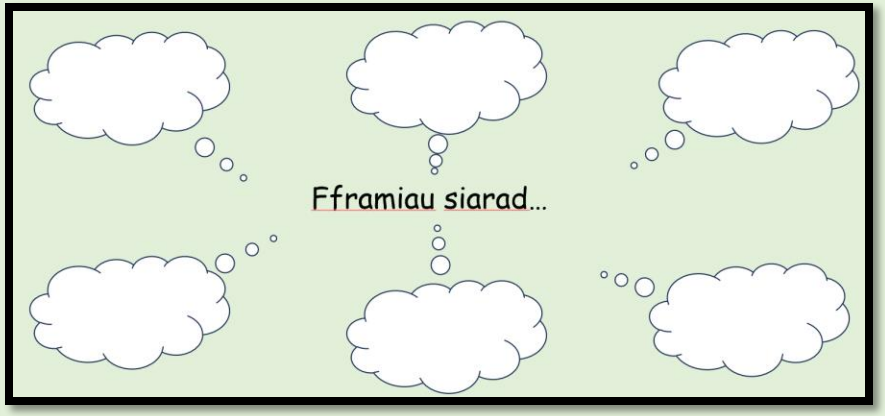

Darllen model

↓

Trafod a meddwl am y cynnwys

↓

Cynllunio

↓

Ysgrifennu ar y cyd

↓

Ysgrifennu annibynnol

Rwy'n dechrau dod yn ymwybodol o sut mae prif lythrennau ac atalnodau llawn yn pennu ffiniau brawddegau.				
Rwy'n gallu rhannu syniadau a theimladau a mynegi'r hyn yr wyf yn ei hoffi ac nad wyf yn ei hoffi. Rwy'n gallu disgrifio gwrthrychau a digwyddiadau, gan adeiladu ac ymestyn fy ngeirfa.	Rwy'n gallu esbonio gwybodaeth a rhannu syniadau, barn a theimladau gan ddefnyddio geirfa berthnasol.	Rwy'n gallu rhyngweithio gydag eraill, siarad ac ysgrifennu am fy meddyliau, teimladau a barn, gan ddangos empathi a pharch.	Rwy'n gallu rhannu fy meddyliau, teimladau a barn gydag eraill, gan ddefnyddio ystod o dechnegau at wahanol ddibenion gan ddangos empathi a pharch.	Rwy'n gallu cyfathrebu fy meddyliau, teimladau a barn mewn cyd-destunau heriol a dadleuol gan ddangos empathi a pharch.
[illegible] dechrau deall y gellir ys[illegible] at wahanol ddibenion ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. Rwy'n gallu cyfrannu at ysgrifennu ar y cyd ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd a dibenion.	Rwy'n gallu siarad er mwyn cynllunio ysgrifennu at wahanol ddibenion ac ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. Rwy'n gallu trefnu fy ngwaith ysgrifennu i ddilyn yn rhesymegol. Rwy'n gallu ysgrifennu gan ddefnyddio geirfa sy'n gynyddol ddychmygus, amrywiol a manwl gywir.	Rwy'n gallu defnyddio iaith idiomatig gyfarwydd a chywair priodol wrth gyfathrebu.	Rwy'n gallu dewis iaith idiomatig a chywair priodol wrth gyfathrebu er mwyn cyfoethogi fy mynegiant.	Rwy'n gallu defnyddio iaith idiomatig soffistigedig a chywair priodol mewn ystod o gyd-destunau.

	Rwy'n gallu sillafu geiriau aml eu defnydd yn gywir. Rwy'n gallu defnyddio'r hyn rwy'n ei wybod am sain a phatrwm llythrennau i gefnogi fy sillafu.	Rwy'n gallu rhoi ymgais ar sillafu geiriau anoddach mewn ffordd resymol gan ddefnyddio ystod o strategaethau.		
Rwy'n gallu cyfrannu at ysgrifennu ar y cyd ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd a dibenion. Rwy'n dechrau cyfathrebu gan ddefnyddio test delwedd [illegible] a fideo.	Rwy'n gallu siarad yn fy newis iaith er mwyn cynllunio ysgrifennu at wahanol ddibenion ac ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd.	Rwy'n gallu cynllunio ac ysgrifennu at wahanol ddibenion ac ar gyfer gwahanol gynulleidfaoedd. Rwy'n gallu trefnu fy ngwaith ysgrifennu i ddilyn yn rhesymegol.		
Rwy'n dechrau mynegi fy nheimladau.	Rwy'n gallu rhannu syniadau a mynegi barn a theimladau gan ddefnyddio geirfa berthnasol. Rwy'n gallu disgrifio digwyddiadau, gan adeiladu ac ymestyn fy ngeirfa.	Rwy'n gallu rhyngweithio gydag eraill, siarad ac ysgrifennu am fy meddyliau, teimladau a barn, gan ddangos empathi a pharch.	Rwy'n gallu rhannu fy meddyliau, teimladau a barn gydag eraill, gan ddefnyddio ystod o dechnegau i wahanol ddibenion gan ddangos empathi a pharch.	Rwy'n gallu cyfathrebu fy meddyliau, teimladau a barn mewn cyd-destunau heriol a dadleuol gan ddangos empathi a pharch.

Defnyddio llun i ddatblygu sgiliau ysgrifennu …

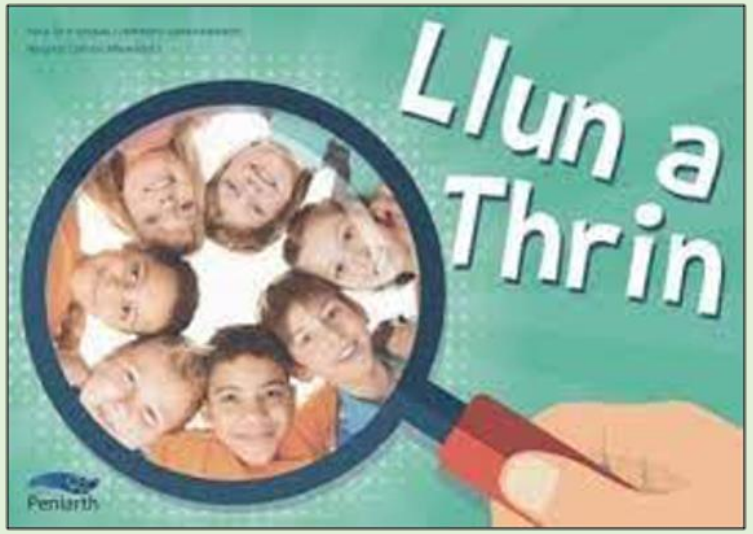

dyddiadur

ymson

gwybodaeth / adroddiad ffeithiol

barddoniaeth

Defnyddio llun i ddatblygu sgiliau ysgrifennu …

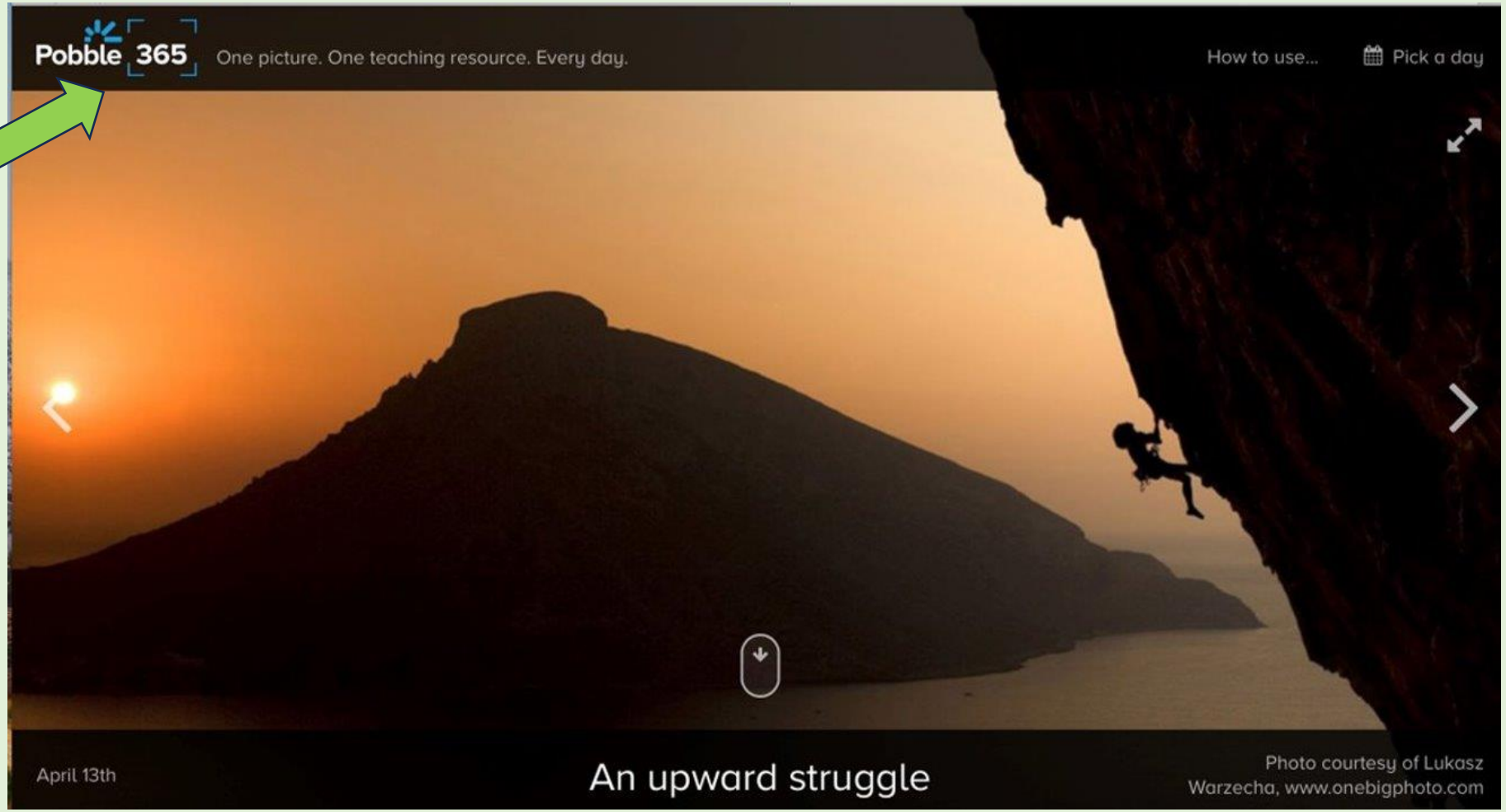

Gweithgaredd cynhesu…

Beth sy'n digwydd yn y llun?

Ysgrifennwch frawddeg dda.

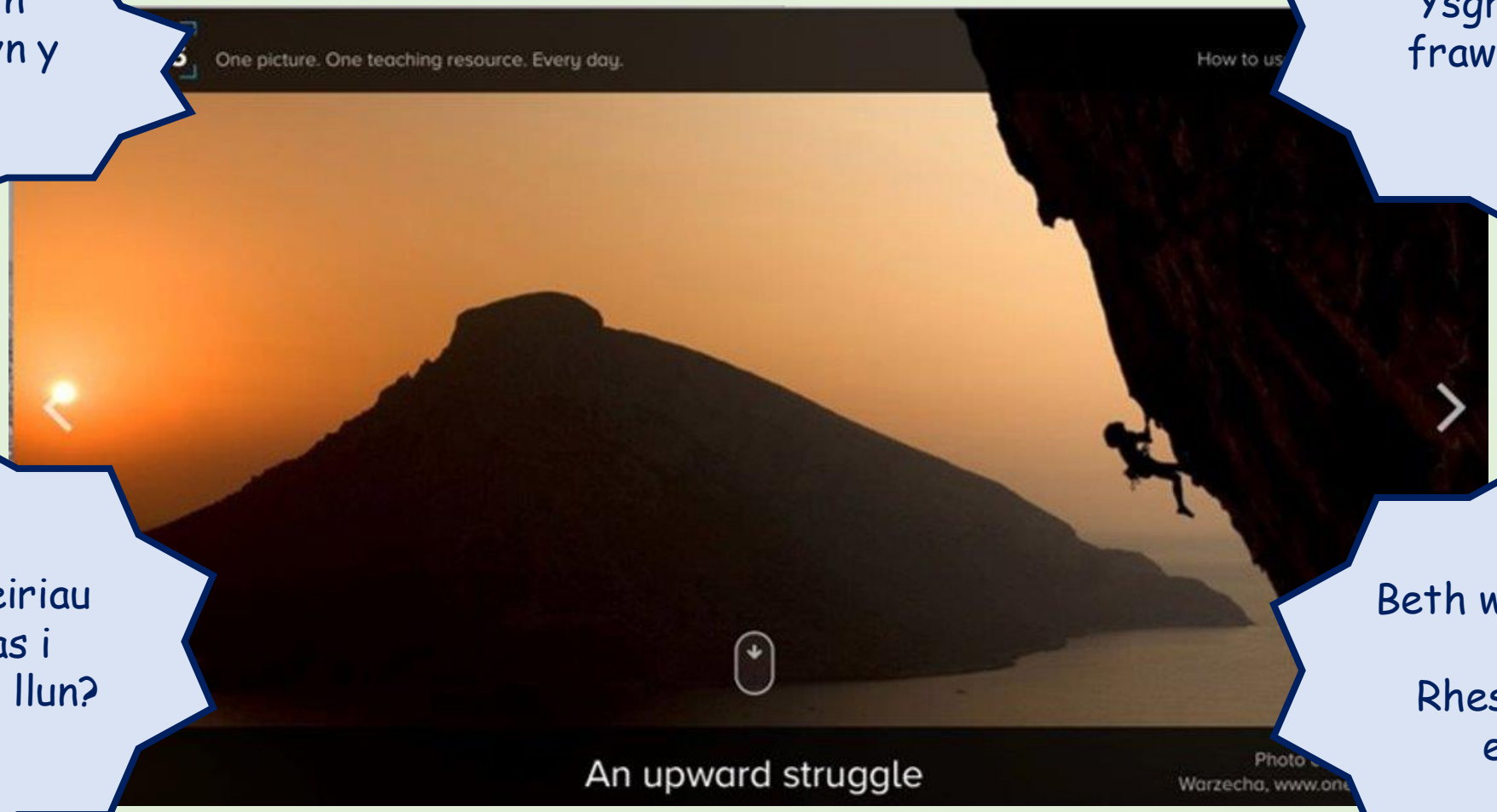

Pa ansoddeiriau sy'n addas i ddisgrifio'r llun?

Beth welwlch chi?

Rhestrwch yr enwau.

Tasg – Ysgrifennu llythyr i Sion Corn.

Ble mae dechrau arni?

slidesmania.com

Beth sydd angen arnoch?

01 | Modelu

Mae angen i chi greu enghraifft.

02 | Adnabod nodweddion

Pa nodweddion? Creu allwedd?

03 | Creu MPLI

Beth sy’n gwneud llythyr da?

04 | Ysgrifennu

Ar y cyd? Grwp ffocws?

slidesmania.com

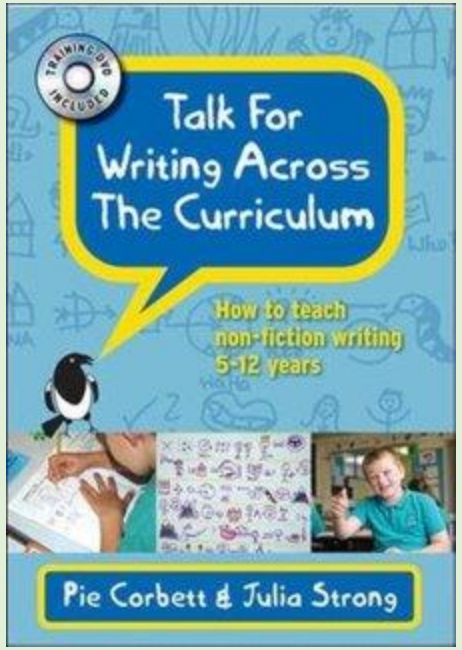
Talk For Writing Across The Curriculum
How to teach non-fiction writing 5-12 years
Pie Corbett & Julia Strong

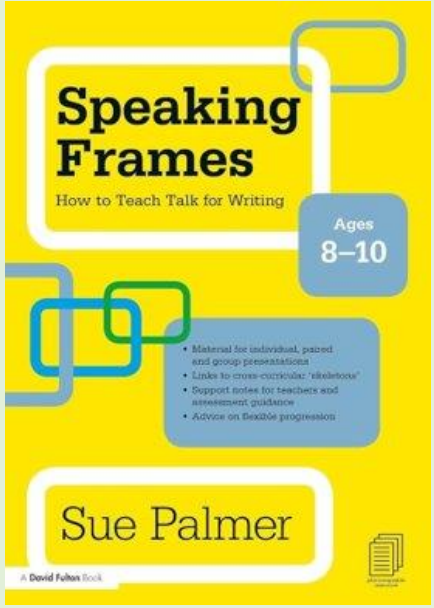
Speaking Frames
How to Teach Talk for Writing
Ages 8–10
Sue Palmer

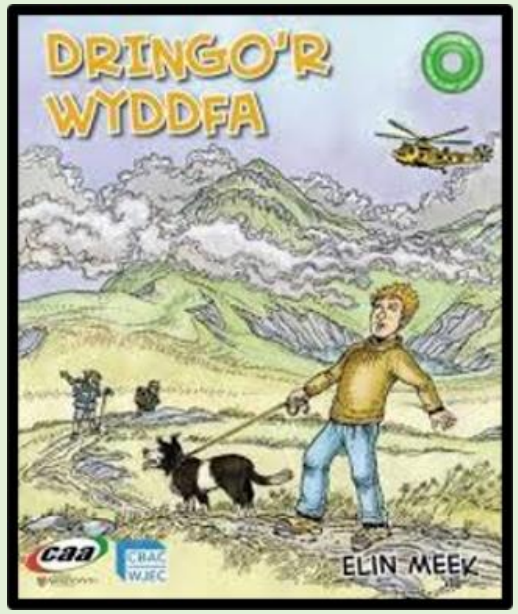
DRINGO'R WYDDFA
ELIN MEEK

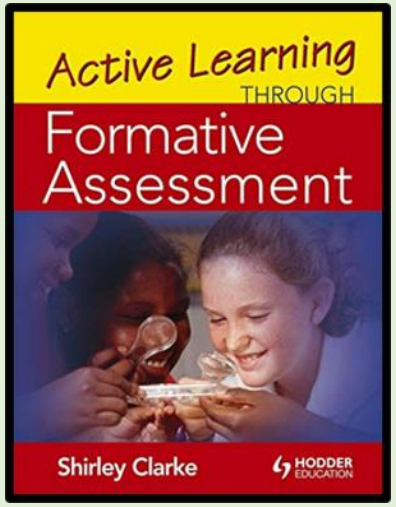
Active Learning THROUGH Formative Assessment
Shirley Clarke
HODDER EDUCATION

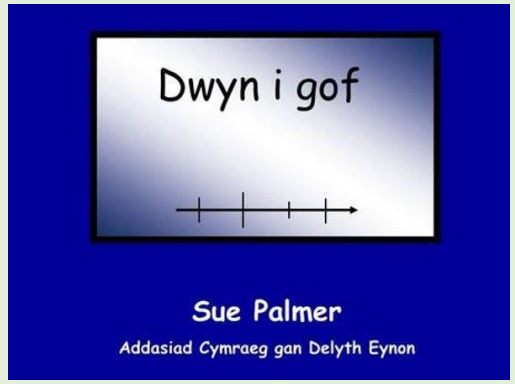
Dwyn i gof
Sue Palmer
Addasiad Cymraeg gan Delyth Eynon

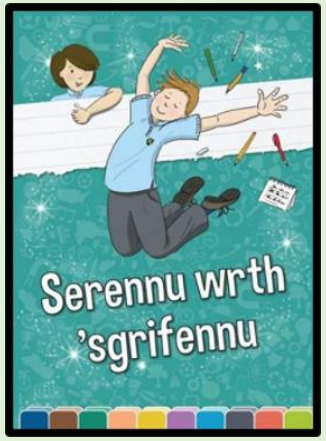
Serennu wrth 'sgrifennu

Sut i ddatblygu meddwl ac asesu ar gyfer dysgu yn yr ystafell ddosbarth
Canllawiau

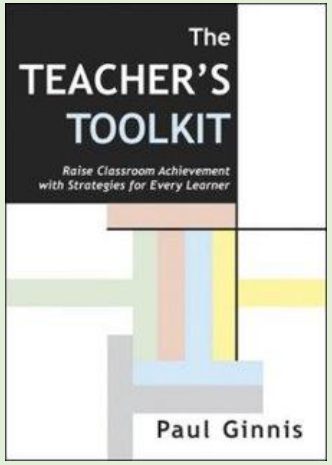
The TEACHER'S TOOLKIT
Raise Classroom Achievement with Strategies for Every Learner
Paul Ginnis

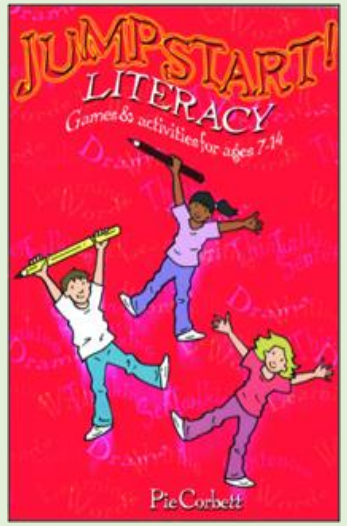
JUMPSTART! LITERACY
Games & activities for ages 7-14
Pie Corbett

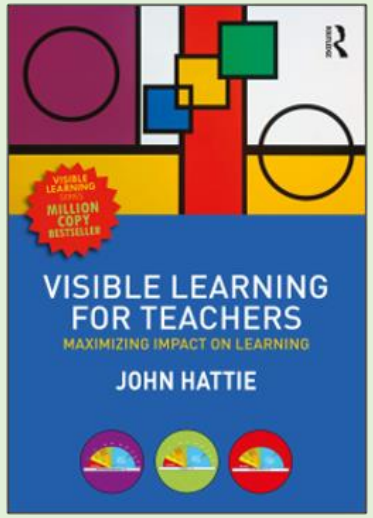
VISIBLE LEARNING FOR TEACHERS
MAXIMIZING IMPACT ON LEARNING
JOHN HATTIE

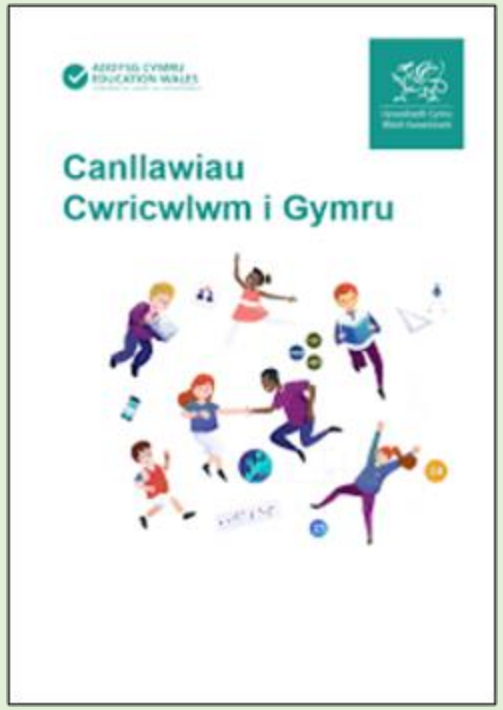
Canllawiau Cwricwlwm i Gymru

There is an emphasis on planning, being clear about the purposes and out-comes of lessons (both by teachers and students), having expectations or targets of what the impact should be, and **then continually evaluating the impact** of the teacher on the learner.

John Hattie (Tud. 39, *Visible Learning for Teachers*)